

Monipaikkaisuus Koillismaalla

**Monipaikkaisuus Koillismaan seudulla tilastojen
näkökulmasta**

MDI

Tarkastelun rakenne ja tavoitteet

Tämän tilastotarkastelun tavoitteena on kuvata monipaikkaisuutta ja monipaikkaisuuden merkitystä Naturapoliksen (Koillismaan seudun) alueella.

Tarkastelu nojaa laajaan kokoelmaan erilaisista tilastolähteistä, kyselyistä ja selvityksistä kerättyihin tietoihin monipaikkaisuudesta ja sen eri muodoista.

Tarkastelu on tehty ensisijaisesti koko seudun tasolla, mutta mahdollisuuksien mukaan myös Kuusamon ja Taivalkosken kuntatason tietoja on otettu mukaan tarkasteluun.

Tarkastelu jakaantuu neljään osioon:

1. Vapaa-ajan monipaikkaisuus
2. Työhön liittyvä monipaikkaisuus
3. Muut monipaikkaisuuden muodot
4. Yhteenveto

Lisäksi liitteissä on kuvattu tarkemmin osan monipaikkaisuuden tietojen olettamia ja laskentatapoja.

- 1. Vapaa-ajan monipaikkaisuus**
 - 2. Työhön liittyvä monipaikkaisuus**
 - 3. Muut monipaikkaisuuden muodot**
 - 4. Yhteenveto**
- ## **Liitteet**

Tilastotarkastelun muuttujat ja haasteet

- **Monipaikkaisuus on ilmiönä laaja ja koostuu useista eri monipaikkaisuuden muodoista.** Monipaikkaisuuden eri muotoja on kuvattu oheisessa taulukossa.
- Tarkastelussa keskitytään etenkin **1. vapaa-ajan monipaikkaisuuteen ja 2. työhön liittyvään monipaikkaisuuteen** (sekä näiden yhtymäpintoihin). Mukaan nostetaan kuitenkin saatavilla olevaa tietoa myös muista monipaikkaisuuden muodoista.
- Huolimatta monipaikkaisuuden ilmiön merkityksestä ja näkyvyydestä, aihepiiristä on saatavilla suhteellisen vähän suoraa tilastotietoa. **Tilastotiedon saatavuus on usean monipaikkaisuuden muodon osalta tarkastelua rajoittava tekijä.**
- Rajallisesti saatavilla olevan tilastotiedon takia tilastotarkastelun perustuu eri tilastolähteistä kerättyyn ja osin yhdisteltyyn tietoon. Lisäksi tietyistä monipaikkaisuuden muodoista esitetyt tiedot ovat arvioita, jotka perustuvat esimerkiksi monipaikkaisuuteen liittyvien hankkeiden laskentamalleihin tai laajemman alueen tasolta johdettuihin yleistyksiin. Lisäksi osasta monipaikkaisuuden muodoista tuotettu tieto on laadullista arviointia, jota ei tule pitää eksaktina tietona. **Tilastolähteisiin liittyvän epävarmuuden huomiointi on tärkeää tuloksia tulkitessa.**
- **Tilastolähteiden rajallisuus haastaa etenkin kuntatason tiedon saantia.** Kuntatasolla on esitetty tietoa monipaikkaisuudesta vain, jos saatavilla oleva tieto mahdollistaa tämän.

Monipaikkaisuuden tyyppi	Selitys
Vapaa-ajan asuminen	Kesämököt, vuokramököt muut kakkosasunnot jne.
Matkailu	Muut matkat, hotelliyöpymiset, turismi, vierailut
Pendelöinti	Työssäkäynti yli kuntarajojen, työperäinen kakkosasuminen
Etätyö	Työskentely paikkariippumattomasti, työskentely vapaa-ajan asunnoilta
Pitkät työmatkat	Pendelöinti pitkien matkojen päähän (esim. yli 100km).
Kausityö	Kausittainen työskentely, etenkin asuinpaikan ulkopuolella
Opiskeluihin liittyvä	Opiskeluun liittyvä kakkosasuminen, liikkuminen, vierailut ja kausityö esim. entisellä kotipaikkakunnalla.
Perhesyihin liittyvä	Etähoiva/omaishoito, yhteishuoltajuus, vuoroasuminen
Etäomistus	Esimerkiksi metsän/maan omistus asuinpaikan ulkopuolella
Pakotettu	Esimerkiksi pakolaisuuteen tai vankeusrangaistukseen liittyvä monipaikkaisuus

1. Vapaa-ajan monipaikkaisuus

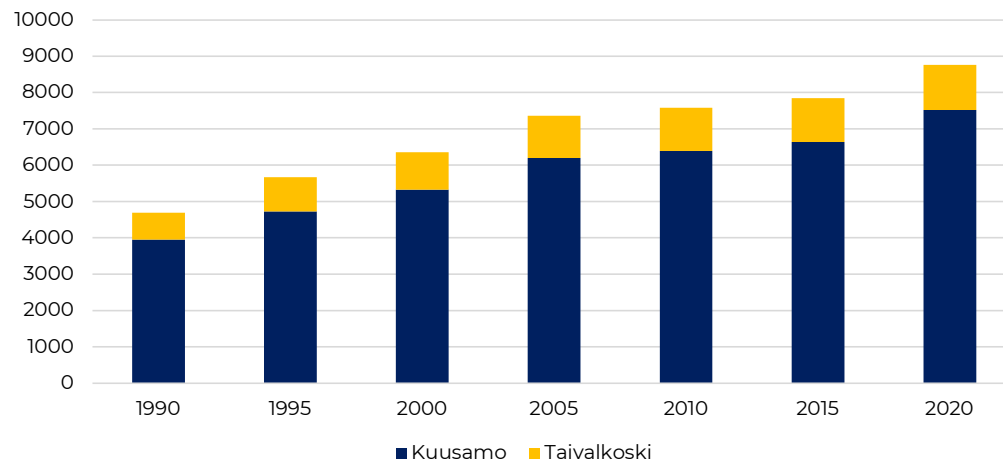
**Vapaa-ajan asumiseen liittyvä monipaikkaisuus
Koillismaan seudulla**

Vapaa-ajan asuntojen määrä

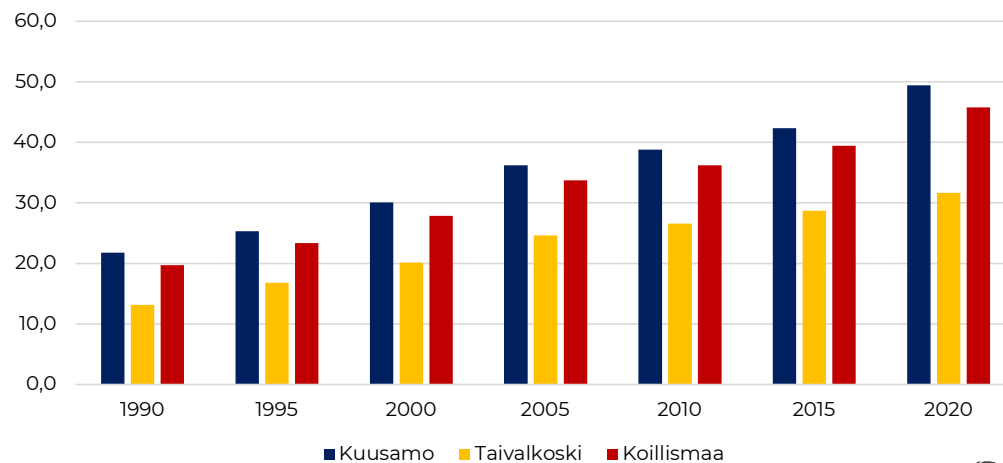
Kuvioissa on kuvattu vapaa-ajan asuntojen määrää Koillismaan seudun kunnissa (Kuusamo ja Taivalkoski).

- **Koillismaan seudulla oli vuonna 2020 yhteensä 8 758 vapaa-ajan asuntoa.** Sataa vakituista asukasta kohden koko seudulla oli 45,8 vapaa-ajan asuntoa vuonna 2020. **Seudulla sijaitsee huomattavasti koko maan keskitasoa enemmän vapaa-ajan asuntoja** asukaslukuun suhteutettuna.
- **Vapaa-ajan asuminen painottuu seudulla Kuusamoon,** jossa sijaitsi 85,8 prosenttia seudun vapaa-ajan asunnoista. Myös asukaslukuun suhteutettuna vapaa-ajan asuntoja on merkittävästi enemmän Kuusamossa, joskin myös Taivalkoskella vapaa-ajan asuntoja on reilusti yli koko maan keskitason (asukaslukuun suhteutettuna).
- **Vapaa-ajan asuntojen määrä on kasvanut alueella voimakkaasti vuosien 1990-2020 aikana, jolloin asuntojen määrä kasvoi jopa 86,6 prosentilla.** Kasvu tapahtui etenkin vuosien 1990-2010 aikana, 2010-luvulla kasvu on ollut maltillisempaa.
- Kasvu oli vuosien 1990-2010 aikana vahvaa molemmissa kunnissa; **2010-luvulla taas lähinnä Kuusamon vapaa-ajan asuntojen määrä on kasvanut.** Koska molemmissa kunnissa väestö on vähentynyt samaan aikaan, vapaa-ajan asuntojen osuus suhteessa väestöpohjaan on kasvanut voimakkaasti koko ajanjakson ajan molemmissa kunnissa.

Vapaa-ajan asuntojen määrä 1990-2020

Vapaa-ajan asuntojen määrä/100 as.

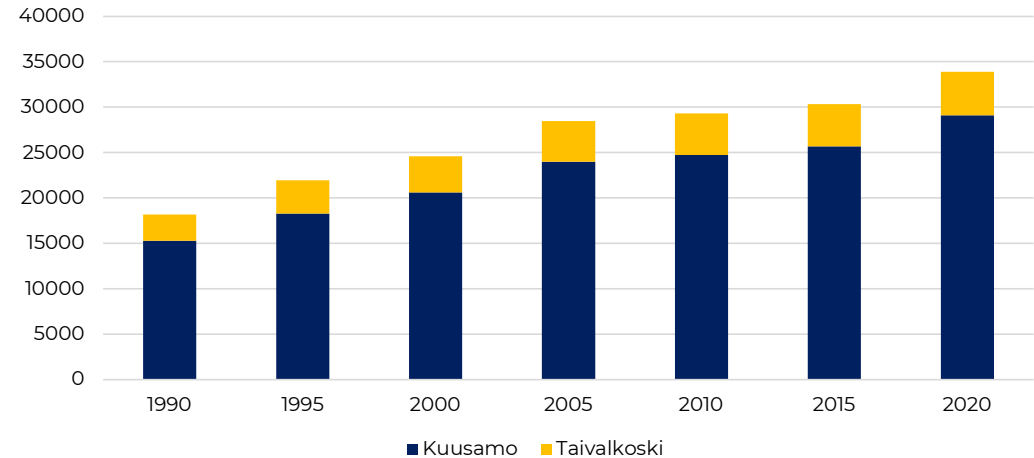

Vapaa-ajan asukkaiden ja alueella vietetyn ajan määrä

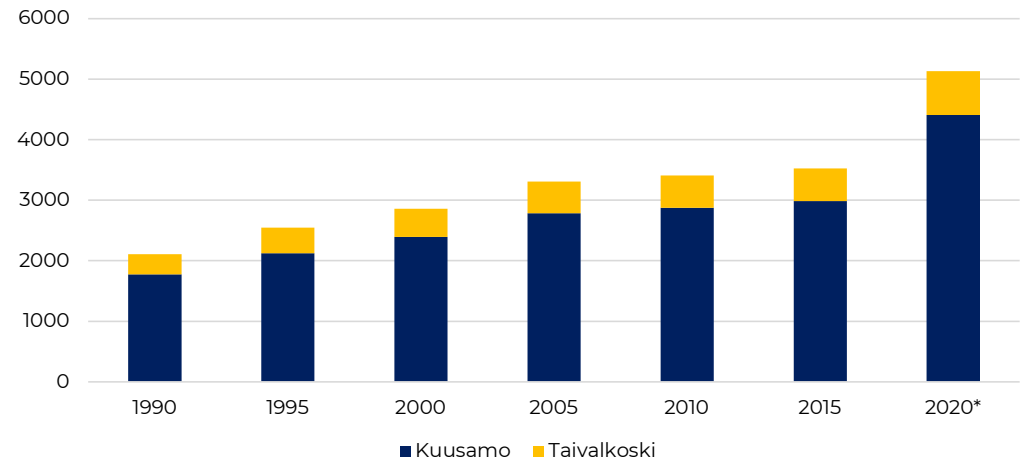
Kuviossa on kuvattu arvioitua alueella mökkeilevän vapaa-ajan asukkaiden määrää sekä henkilövuosina alueella vietettyä aikaa.

- **Koillismaan seudulla vapaa-ajan asuntoja** käytti arviolta 33 865 henkilöä vuonna 2020** eli alueella oleskeli vapaa-ajan asunnoilla enemmän henkilöitä kun alueella on asukkaita. Keskimäärin jokaista vapaa-ajan asuntoa käytti 3,9 henkilöä, mukaan lukien omistajatalouden jäsenten lisäksi muut käyttäjät.
- **2010-luvun aikana vapaa-ajan asuntoja käyttävien henkilöiden arvioitu määrä on kasvanut 4 560 henkilöllä;** vuosien 1990-2020 aikana taas arvioitu käyttäjien määrä on kasvanut jopa 15 700 henkilöllä.
- **Keskimääräinen vapaa-ajan asunnon käyttäjä vietti alueella ennen korona-pandemiaa aikaa 42 päivää vuodessa,** pandemia-aikana vastaava luku on 55,3 päivää. Alueella vietetty aika on huomattavasti tätä korkeampi omistaja-talouksien ryhmässä, mutta taas merkittävästi matalampi muiden käyttäjien ryhmässä.
- **Koillismaan vapaa-ajan asujat viettivät vuonna 2020* alueella yhteensä 5 132 henkilövuoden verran aikaa** (ilman koronan vaikutusta 3 900 henkilövuotta). Alueella vietetty aika on kasvanut koko tarkastelujakson ajan, joskin 2020 vuoden kasvu perustuu lähinnä korona-pandemiaan.

Vapaa-ajan asukkaiden määrä 1990-2020

Alueella vietetty aika henkilövuosina 1990-2020*

*2020 luku huomioi korona-vuoden vaikutuksesta vapaa-ajan asuntojen lisääntyneen käytön

** Ei sisällä vuokramökkien käyttöä

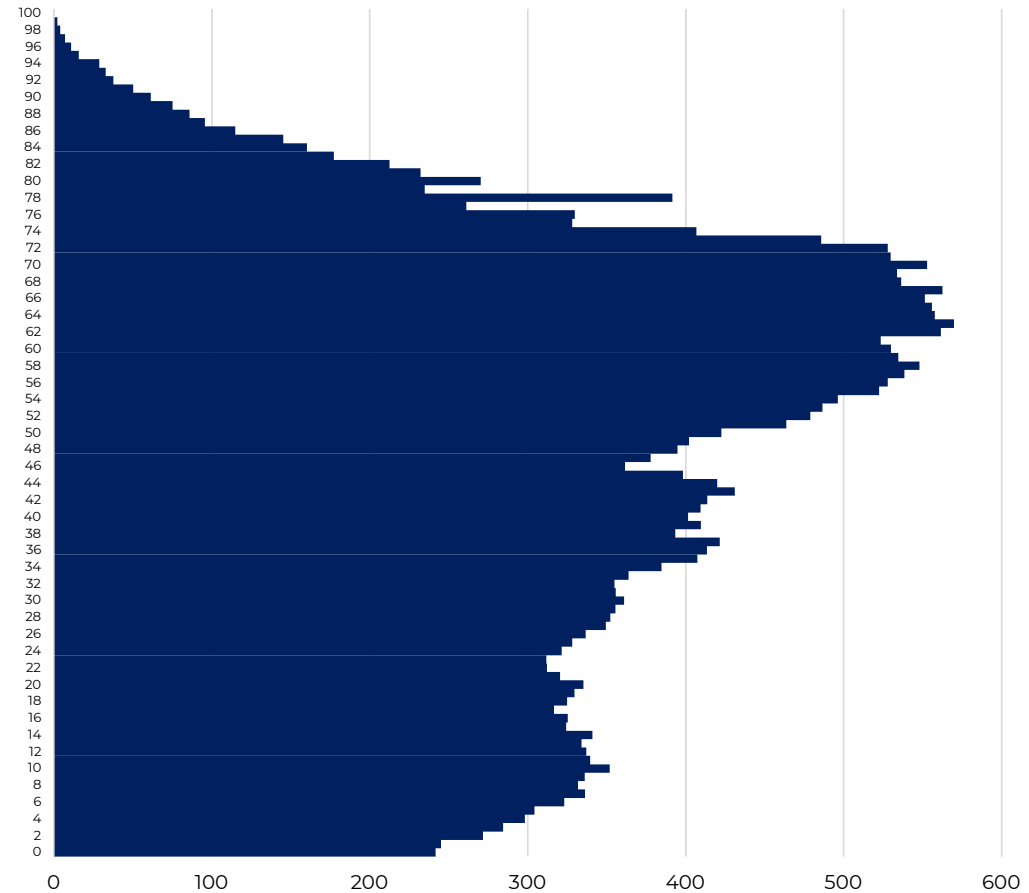
MDI

Vapaa-ajan asukkaiden ikärakenne

Oheisessa kuviossa on kuvattu Koillismaan vapaa-ajan asukkaiden ikärakennetta vuonna 2020.

- **Koillismaan vapaa-ajan asujien keski-ikä oli vuonna 2020 45,8 vuotta.** Alueen vapaa-ajan asujien keski-ikä oli koko maan väestön keski-ikää hieman korkeampi, mutta tämä on oletettua, sillä vapaa-ajan asujat painottuvat ylipäättään vahvemmin iäkkäämpiin ikäryhmiin.
- **Koillismaan vapaa-ajan asujien keski-ikä on matalampi kuin alueen vakituisen väestön keski-ikä (47,6 vuotta).** Vapaa-ajan asujien keski-ikä on sen sijaan hyvin vastaava kuin koko maan vapaa-ajan asujien keski-ikä (46,0 vuotta).
- Koillismaan vapaa-ajan asujista **13,1 prosenttia on lapsia** (alle 15-vuotiaita), **59,8 prosenttia on työikäisiä** (15–64-vuotiaita) ja **27,1 prosenttia on eläkeikäisiä** (Yli 65-vuotiaita).
- Erityisen voimakkaasti alueella korostuu 50-74-vuotiaiden vapaa-ajan asukkaiden osuus.
- **Tulevien vuosikymmenien aikana koko maan väestön ikääntyessä ja alueen vapaa-ajan asuntojen omistajien ikääntyessä myös vapaa-ajan asukkaiden ikärakenne vanhenee merkittävästi.** Etenkin yli 75-vuotiaiden vapaa-ajan asukkaiden määrä tulee kasvamaan 2020- ja 2030-lukujen aikana.

Vapaa-ajan asukkaiden ikärakenne 2020

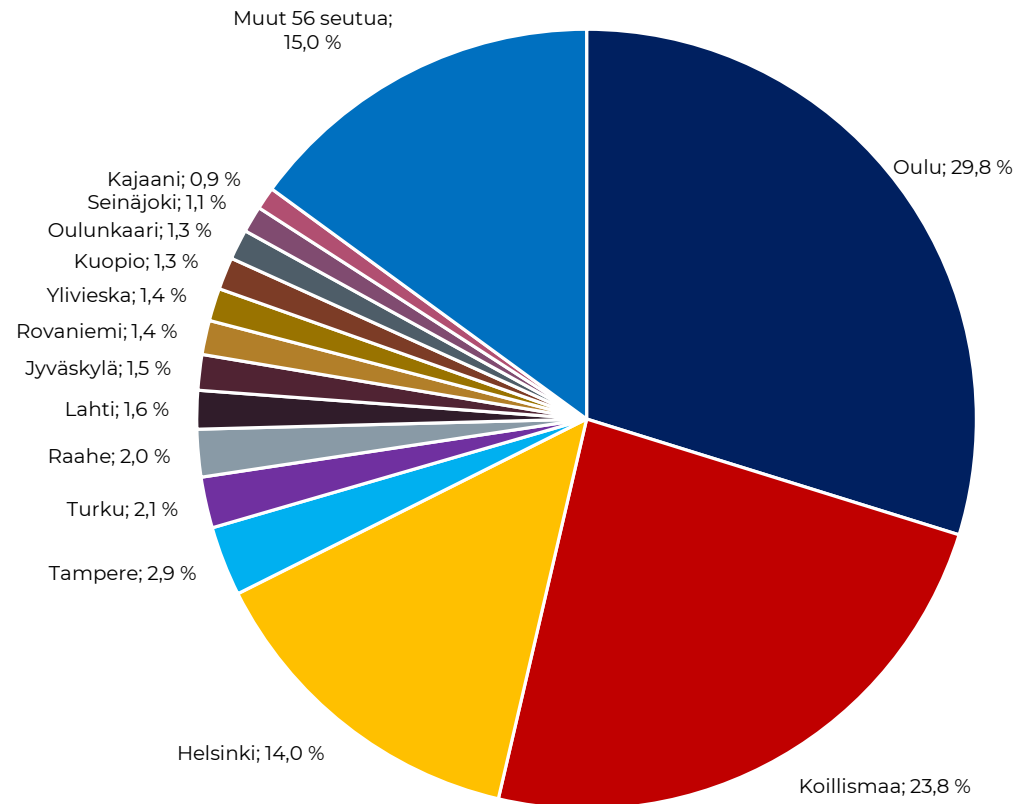

Missä Koillismaan vapaa-ajan asukkaat asuvat?

Kuviossa on kuvattu Koillismaan vapaa-ajan asukkaiden vakituisen asuinpaikan seutukuntaa vuonna 2020.

- **Merkittävin Koillismaan vapaa-ajan asukkaiden vakituinen asuinseutu on Oulun seutu**, jossa asui hieman yli 10 000 Koillismaan vapaa-ajan asukasta. Myös Helsingin seudulla asui huomattavasti (4 750) Koillismaan vapaa-ajan asukaista.
- **Muiden yksittäisten seutukuntien merkitys on pienempi.** Kohtuullisen paljon vapaa-ajan asukkaita tulee myös muilta suurilta kaupunkiseudulta (Tampereen seudulta 980 henkilöä, Turun seudulta 720 henkilöä, n. 500 henkilöä Lahden ja Jyväskylän seuduilta).
- **Lisäksi seudulle tulee vapaa-ajan asujia Pohjois-Suomen muilta seuduilta**, esim. Raahen seudulta 665 henkilöä ja Rovaniemen seudulta 482 henkilöä.
- **Koillismaan vapaa-ajan asujista noin joka neljäs asuu myös vakituisesti Koillismaalla (8 070 henkilöä).** Seudulla asuvasta väestöstä 9 485 henkilöä asuu osan ajasta vapaa-ajan asunnossa koko maan tasolla; heistä jopa 85 prosentilla on vapaa-ajan asunto Koillismaan seudulla.

Vapaa-ajan asukkaiden asuinseudut 2020

Vapaa-ajan asukkaiden nettovaikutus alueen väestönkehitykseen

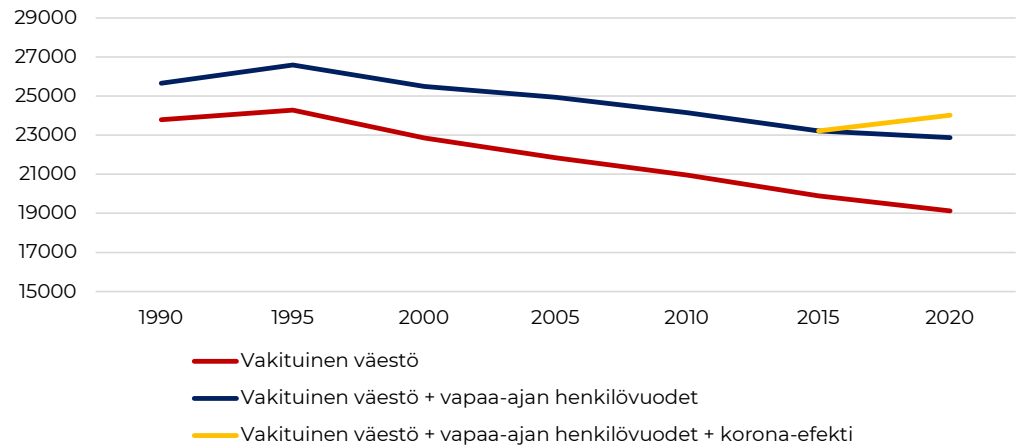
Kuvioissa on kuvattu Koillismaan vakituisen väestön kehitystä sekä vapaa-ajan asukkaiden määrän kehitystä (henkilövuosina). Vapaa-ajan asukkaiden kehitys on nettoarvo, eli arvo huomioi seudulla vakituisesti asuvan väestön monipaikkaisuuden vaikutukset.

- **Kuvioissa kuvataan, miten alueella oleva "todellinen väestö" (vakituinen väestö + monipaikkainen väestö) on kehittynyt vuosien 1990-2020 aikana**, kun vakituisen väestön kehityksen lisäksi huomioidaan vapaa-ajan asukkaiden kehitys. Kuvioissa on eroteltu koronan suora vaikutus.
- **Koillismaan seudulla asui vuonna 2020 yhteensä 19 129 vakituista asukasta, mutta monipaikkainen väestö henkilövuosina huomioiden alueella oli 24 014 asukasta** (huomioiden koronan vaikutuksen). "Todellinen väestöpohja" on siis noin 25 prosenttia vakituista väestöpohjaa suurempi.

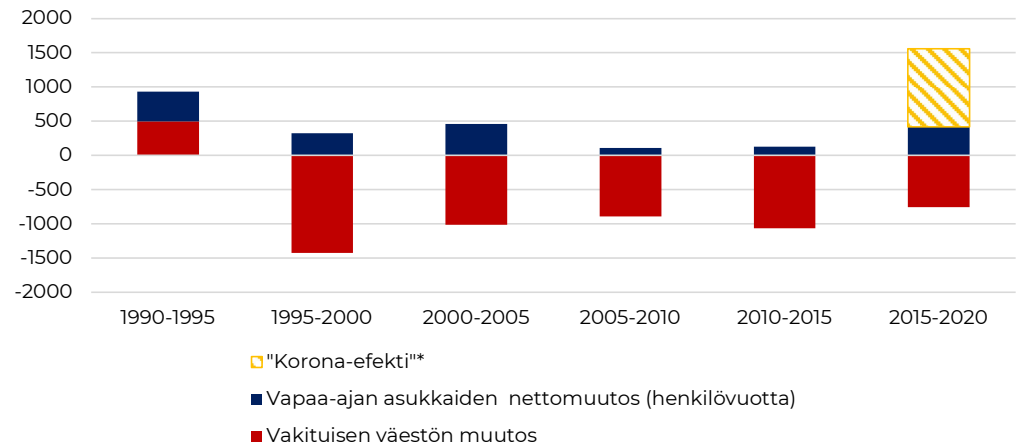
Alueen väestöpohjan kehitykseen syntyy myös huomattavia eroja, kun monipaikkainen väestö huomioidaan. **Vuosien 2010-2020 aikana:**

- **Vakituinen väestö väheni 1 822 henkilöllä (-8,7 %)**
- **Vakituinen väestö + vapaa-ajan henkilövuodet (ilman korona efektiä) väheni 1 274 henkilöllä (-5,3 %).**
- **Vakituinen väestö + vapaa ajan henkilövuodet korona-efektin kanssa väheni 136 henkilöllä (-0,6 %).**

Väestönkehitys 1990-2020

Väestönmuutokset 1990-2020

*Korona-efekti tarkoittaa pandemian seurauksena lisääntynyttä ajanviettoa vapaa-ajan asunnoilla

** Laskelma nojaa useisiin olettimiin, kts. liite 1.

2. Työhön liittyvä monipaikkaisuus

**Työhön liittyvä monipaikkaisuus
Koillismaan seudulla**

Pendelöinnin kohteet ja pendelöinti Koillismaalle

Taulukossa on kuvattu pendelöinnin kohdekuntia ja pendelöintiä muista kunnista Koillismaalle vuonna 2018. Luku sisältää myös pääsääntöisesti etätöytä tekevät "pendelöitsijät".

- **Koillismaan seudulla asui vuonna 2018 yhteensä 783 henkilöä, joiden työpaikka oli kotikunnan ulkopuolella.** Koillismaalta pendelöitiin etenkin Ouluun ja Rovaniemelle, jotka yksin selittävät yli kolmasosan kaikesta pendelöinnistä. Oulun ja Rovaniemen merkitys pendelöinnin kohteena korostuu etenkin Kuusamossa.
- Muita merkittäviä ulospendelöinnin kohteita ovat Pudasjärvi (8,9 % pendelöivistä, korostuu etenkin Taivalkoskella) sekä Helsinki (4,1 prosenttia pendelöivistä). Helsinkiin kohdistuva pendelöinti on oletettavasti etätöytä tai pendelöintiin liittyy kakkosasumista. Muiden yksittäisten kuntien merkitys oli maltillinen.
- **Seudun sisällä pendelöi hieman vajaa 110 henkilöä**, eli 13,7 prosenttia pendelöinnistä tapahtui seudun sisällä, Seudun sisäisen pendelöinnin merkitys korostui etenkin Taivalkoskella.
- **Seudulle pendelöi 821 henkilöä vuonna 2018**, eli seudulle pendelöi enemmän työllisiä kun seudulta pendelöi. Koillismaalle pendelöidään etenkin Oulusta, Posiosta ja Rovaniemeltä.

	Pendelöinti Koillismaalta	Osuus ulospendelöinnistä	Pendelöinti Koillismaalle	Osuus sisäänpendelöinnistä
Oulu	171	21,8 %	111	13,5 %
Rovaniemi	97	12,4 %	64	7,8 %
Posio	26	3,3 %	101	12,3 %
Pudasjärvi	70	8,9 %	55	6,7 %
Kuusamo	75	9,6 %	32	3,9 %
Taivalkoski	32	4,1 %	75	9,1 %
Helsinki	32	4,1 %	32	3,9 %
Suomussalmi	8	1,0 %	46	5,6 %
Salla	13	1,7 %	29	3,5 %
Kajaani	18	2,3 %	18	2,2 %
Kemijärvi	9	1,1 %	18	2,2 %
Vantaa	10	1,3 %	12	1,5 %
Jyväskylä	10	1,3 %	10	1,2 %
Lahti	2	0,3 %	16	1,9 %
Espoo	12	1,5 %	5	0,6 %
Kuopio	7	0,9 %	10	1,2 %
Tampere	9	1,1 %	8	1,0 %
Kempele	6	0,8 %	9	1,1 %
Tornio	9	1,1 %	4	0,5 %
Ii	4	0,5 %	7	0,9 %
Raahe	6	0,8 %	5	0,6 %
Sotkamo	5	0,6 %	6	0,7 %
Keminmaa	8	1,0 %	2	0,2 %
Joensuu	4	0,5 %	5	0,6 %
Muut 285 kuntaa	140	17,9 %	141	17,2 %
Yhteensä	783	100 %	821	100 %

Pendelöinnin kohteet Kuusamolla ja Taivalkoskella

	Pendelöinti Kuusamosta	Osuus ulospendelöinnistä	Pendelöinti Kuusamoon	Osuus sisäänpendelöinnistä		Pendelöinti Taivalkoskelta	Osuus ulospendelöinnistä	Pendelöinti Taivalkoskelle	Osuus sisäänpendelöinnistä
Oulu	107	22,0 %	81	13,0 %	Kuusamo	75	25,3 %	32	16,2 %
Rovaniemi	89	18,3 %	48	7,7 %	Pudasjärvi	52	17,5 %	52	26,4 %
Posio	23	4,7 %	89	14,3 %	Oulu	64	21,5 %	30	15,2 %
Taivalkoski	32	6,6 %	75	12,0 %	Rovaniemi	8	2,7 %	16	8,1 %
Helsinki	29	6,0 %	31	5,0 %	Suomussalmi	5	1,7 %	15	7,6 %
Salla	12	2,5 %	29	4,6 %	Posio	3	1,0 %	12	6,1 %
Suomussalmi	3	0,6 %	31	5,0 %	Kajaani	11	3,7 %	2	1,0 %
Kemijärvi	8	1,6 %	17	2,7 %	Raahe	5	1,7 %	2	1,0 %
Kajaani	7	1,4 %	16	2,6 %	Tornio	6	2,0 %	1	0,5 %
Pudasjärvi	18	3,7 %	3	0,5 %	Ii	4	1,3 %	2	1,0 %
Vantaa	10	2,1 %	9	1,4 %	Keminmaa	6	2,0 %	0	0,0 %
Jyväskylä	8	1,6 %	10	1,6 %	Kempele	5	1,7 %	0	0,0 %
Lahti	2	0,4 %	16	2,6 %	Kuopio	1	0,3 %	4	2,0 %
Espoo	11	2,3 %	3	0,5 %	Ranua	4	1,3 %	1	0,5 %
Tampere	8	1,6 %	6	1,0 %	Helsinki	3	1,0 %	1	0,5 %
Kuopio	6	1,2 %	6	1,0 %	Espoo	1	0,3 %	2	1,0 %
Kempele	1	0,2 %	9	1,4 %	Nivala	3	1,0 %	0	0,0 %
Joensuu	4	0,8 %	5	0,8 %	Sievi	3	1,0 %	0	0,0 %
Muhos	3	0,6 %	5	0,8 %	Sotkamo	3	1,0 %	0	0,0 %
Sotkamo	2	0,4 %	6	1,0 %	Tampere	1	0,3 %	2	1,0 %
Inari	4	0,8 %	3	0,5 %	Vantaa	0	0,0 %	3	1,5 %
Nurmes	2	0,4 %	5	0,8 %	Hämeenlinna	1	0,3 %	1	0,5 %
Asikkala	0	0,0 %	6	1,0 %	Jyväskylä	2	0,7 %	0	0,0 %
Tornio	3	0,6 %	3	0,5 %	Kaarina	0	0,0 %	2	1,0 %
Muut 285 kuntaa	94	19 %	112	18 %	Muut 285 kuntaa	31	10,4 %	17	8,6 %
Yhteensä	486	100 %	624	100 %	Yhteensä	297	100 %	197	100 %

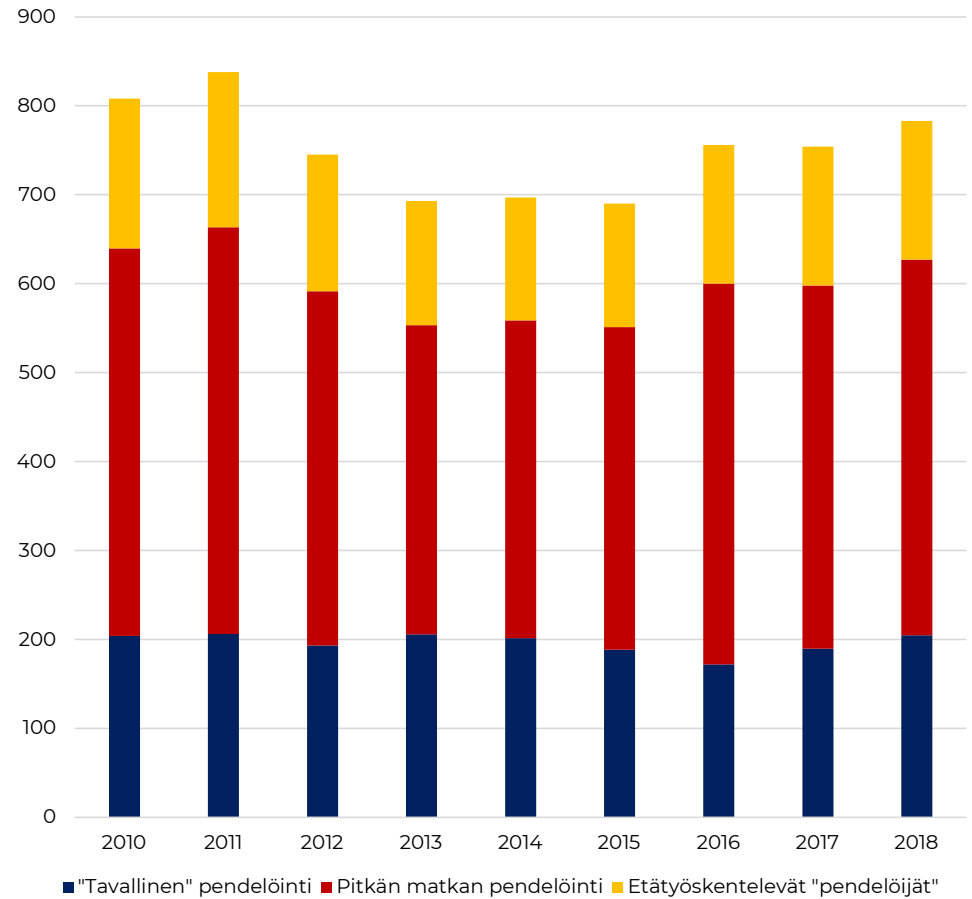
Lähde: Tilastokeskus, kaupunki- ja seutumuuttujia

Etätyön ja pitkän matkan työmatkojen osuus pendelöinnistä

Kuviossa on kuvattu Koillismaan työllistä väestöä, joiden työpaikka on asuinkunnan ulkopuolella (sisältäen Kuusamon ja Taivalkosken välisen pendelöinnin). Seuraavalla dialla on kuvattu vastaavasti pendelöintiä molemmissa kunnissa

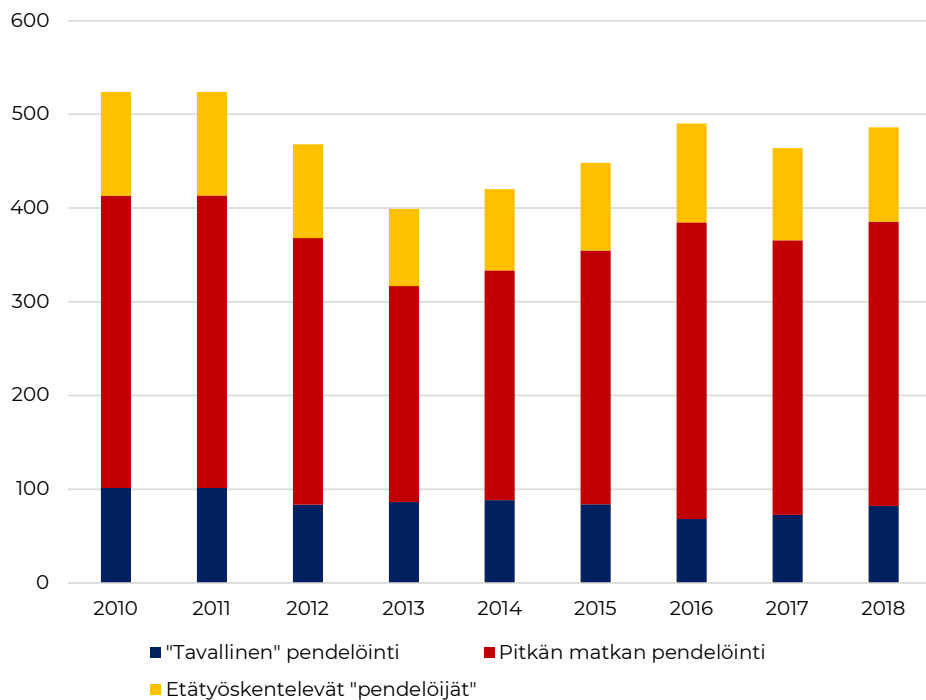
- **Kuviossa on eroteltu toisistaan etätyöskentelevät pendelöitsijät, pitkän matkan pendelöitsijät ja muut "tavalliset pendelöitsijät".** Etätyöskentelevien ja pitkän matkan pendelöitsijöiden määrät ovat arvioita, yhteenlaskettu luku on tarkka arvo.
- **Seudun pendelöintiaste on poikkeuksellisen matala, työllisistä vain 10,7 prosenttia pendelöi.** Kuusamossa vain 8,2 prosenttia työllisistä pendelöi, joka on koko maan matalimpia arvoja. Taivalkoskella pendelöintiaste on korkeampi (21 %).
- **Seudun työllisistä, joiden työpaikka on kotikunnan ulkopuolella, arviolta 20 prosenttia työskenteli pääsääntöisesti etänä*.** Etätyöskentelevien osuus on hieman korostuneempi Kuusamossa (verrattuna Taivalkoskeen).
- **Seudulla asui ilman etätyöskenteleviä n. 630 pendelöivää henkilöä.** Heidän ryhmässä etenkin pitkää työmatkaa tekevien osuus on poikkeuksellisen korkea (67 %), johtuen seudun sijainnista. Pitkien matkojen merkitys korostui etenkin Kuusamossa.

Koillismaan pendelöinti ja etätyö 2010-2018

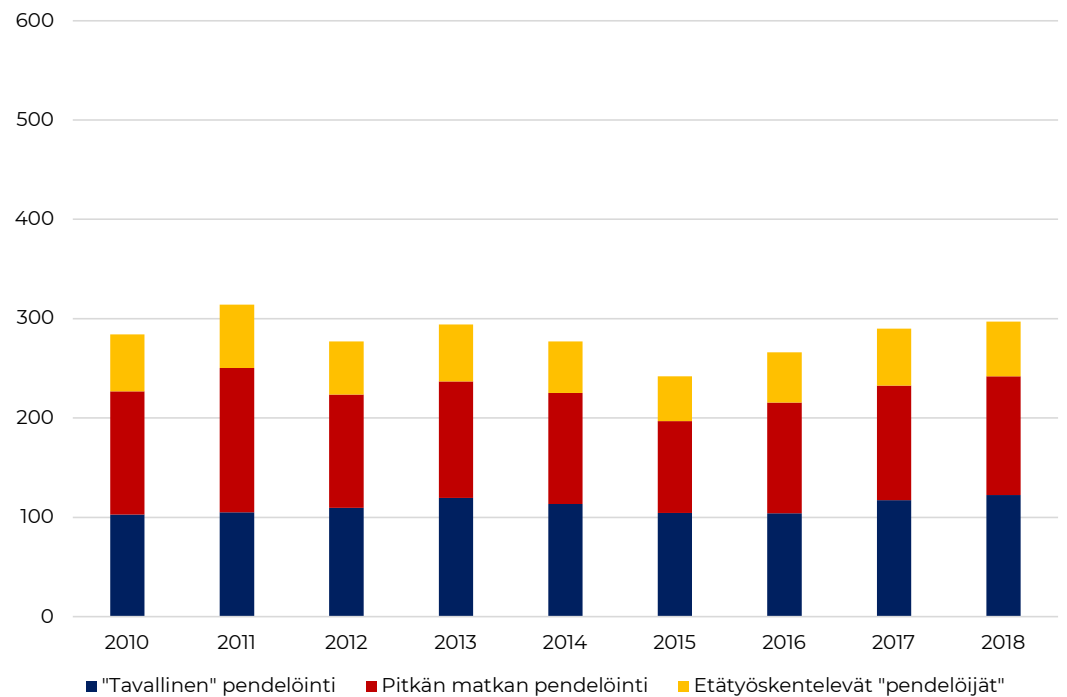

Etätyön ja pitkän matkan työmatkojen osuus pendelöinnistä Kuusamolla ja Taivalkoskella

Kuusamon pendelöinti ja etätyö

Taivalkosken pendelöinti ja etätyö

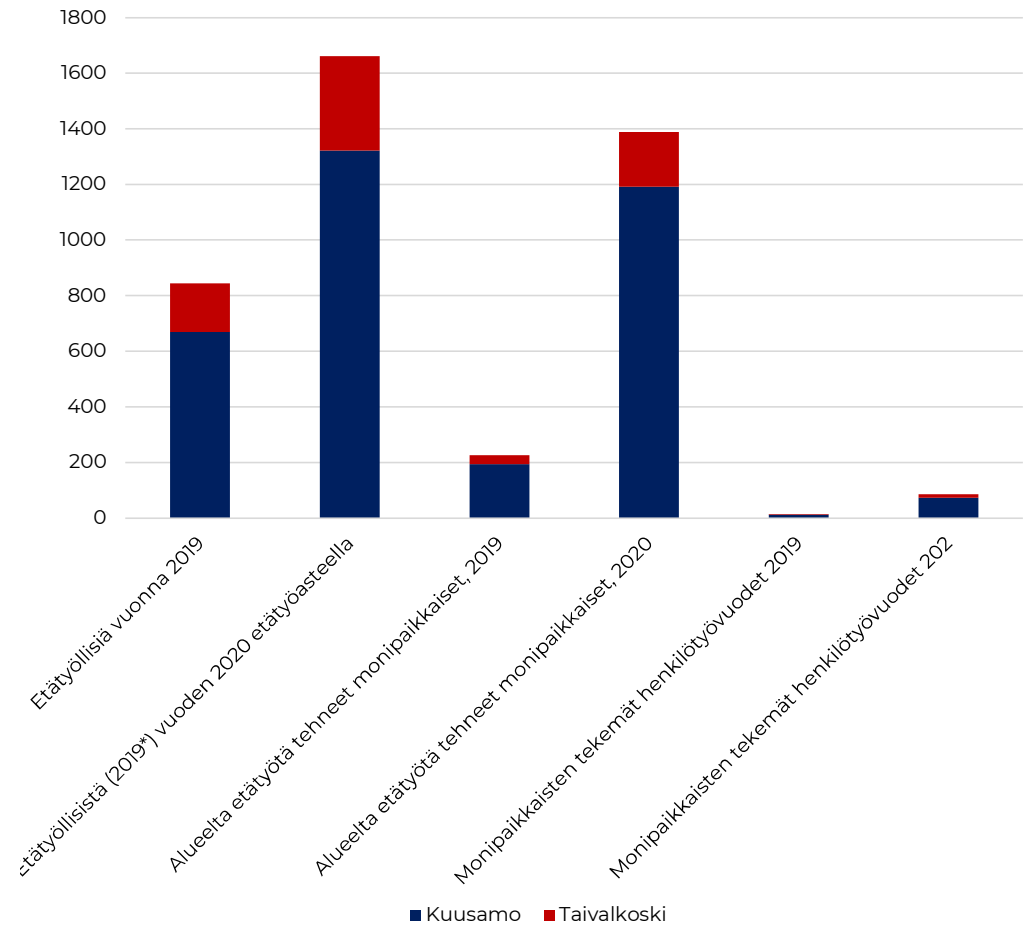

Alueella ja alueelta tehty etätyö

Kuviossa on kuvattu Koillismaalla vakituisesti asuvien työllisten etätyötä sekä arvioitu Koillismaalla monipaikkaisesti asuvien etätyöllisten määriä vuoden 2019 ja 2020 etätyöasteella.

- **Alueen vakituisesta väestöstä arviolta 844 henkilöä teki etätyötä ennen korona-pandemiaa.** Etätyö oli vuonna 2019 hieman yleisempää Kuusamossa, mutta erot ovat huomattavasti suuremmat toimialoittain.
- **Vuonna 2020 vakituisesta väestöstä arviolta 1 660 henkilöä teki etätyötä,** eli etätyön taso lähes kaksinkertaistui vuoden 2020 aikana Koillismaan seudulla. Vuonna 2020 etätyö oli suunnilleen yhtä yleistä Kuusamossa ja Taivalkoskella. **Etätyötä tekevän väestön osuus oli Koillismaalla suhteellisen matala sekä vuonna 2019, että vuonna 2020 .**
- Alueella asuvista monipaikkaisista työikäisistä työllisistä vapaa-ajan asujista ennen vuotta 2020 arviolta 230 henkilöä teki etätyötä alueelta vapaa-ajan asunnolta. **Vuonna 2020 vapaa-ajan asunnoilta etätyötä Koillismaalta teki arvion mukaan jopa 1 400 vapaa-ajan asukasta** (kts. olettamat tarkemmin liite 2).
- Vaikka vuonna 2020 hyvin merkittävä määrä vapaa-ajan asujia teki alueelta arvion mukaan etätyötä, henkilö-työvuosina laskettuna merkitys oli vähäinen. **Alueelta työtä tehneet 1 400 vapaa-ajan asujaa teki n. 86 henkilötyövuoden verran etätyötä alueelta.** Vaikutus on vähäinen, sillä keskimääräinen vapaa-ajan asunnolta etätyötä tehnyt teki etätyötä vapaa-ajan asunnolta vain 15,6 työpäivää.

Etätyön merkitys 2019 ja 2020*

*2020 luvuissa on käytetty vuoden 2020 etätyöskentelevien osuuksia, mutta vuoden 2019 työllisten määrää, sillä työllisten määrästä ei ole vielä vuoden 2020 lukua

MDI

3. Muut monipaikkaisuuden muodot

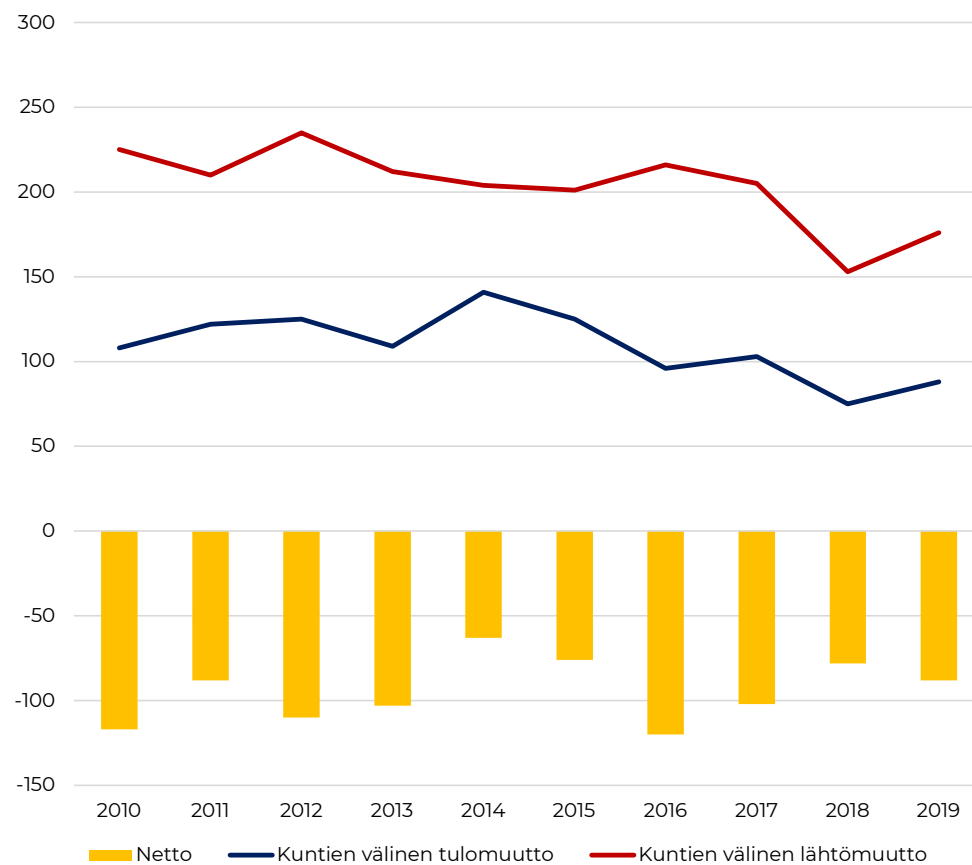
**Muut monipaikkaisuuden muodot Koillismaan
seudulla**

Opiskeluihin liittyvä monipaikkaisuus

Kuviossa on kuvattu opiskelijoiden tulo-, lähtö- ja nettomuuttoa vuosien 2010-2019 aikana Koillismaan seudulta.

- Opiskeluihin liittyvä monipaikkaisuus liittyy esimerkiksi kakkosasumiseen opiskelijoiden johdosta, mutta myös esimerkiksi vierailuihin sekä kausiasumiseen ja/tai opiskelijoiden kausityöhön entisellä kotipaikkakunnalla.
- **Opiskeluihin liittyvästä monipaikkaisuudesta on limittäistä muiden monipaikkaisuuden muotojen kanssa.** Merkitystä voidaan kuitenkin arvioida epäsuorasti muuttoliikkeen pohjalta.
- **Koillismaa kärsi 2010-luvulla erittäin suuria muuttotappioita opiskelijoiden ryhmässä.** Alueelle muutti 1 092 opiskelijaa ja alueelta muutti 2 037 opiskelijaa (netto - 945 hlö).
- Vaikka alueelta lähteneiden opiskelijoiden virallinen asuinpaikka muuttuu, opiskelijat viettävät kohtuullisesti aikaa entisellä kotipaikkakunnallaan. **Koillismaan merkittävästä muuttotappiosta voidaan päätellä, että opiskeluihin liittyvä monipaikkaisuus oletettavasti kasvattaa alueen monipaikkaista väestöä.** Vaikutus on kuitenkin lähes varmasti huomattavasti maltillisempi kuin muuttotappioiden aiheuttama vakituisen väestön väheneminen.

Opiskelijoiden tulo-, lähtö ja nettomuutto
2010-2019

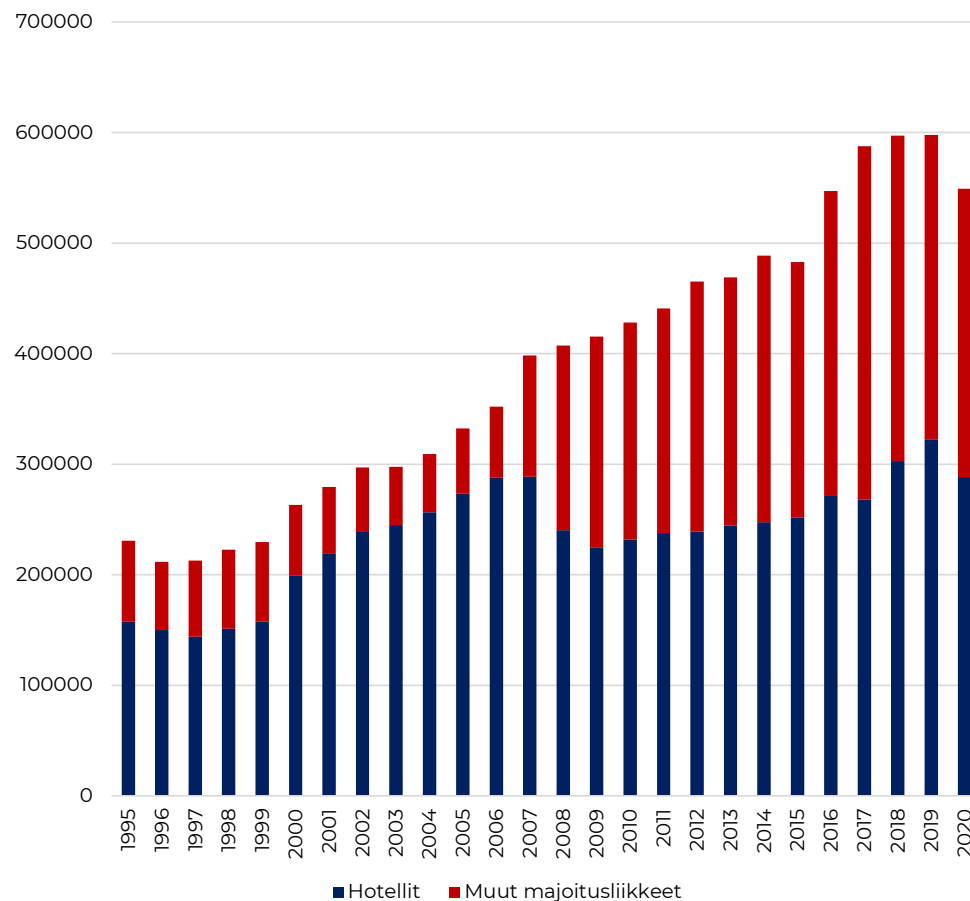
Matkailuun liittyvä monipaikkaisuus

Kuviossa on kuvattu Kuusamon yöpymisten määrää vuosien 1995-2020. Vastaavaa tietoa ei ole saatavilla Taivalkosken osalta.

- **Matkailuun liittyvä monipaikkaisuus on etenkin Kuusamon näkökulmasta yksi keskeisimmistä monipaikkaisuuden muodoista**, joka on osin limittäinen vapaa-ajan asumisen monipaikkaisuuden kanssa.
- Matkailuun liittyvästä monipaikkaisuudesta tietoa on saatavilla hotelleissa ja muissa majoitusliikkeissä tehtyjen yöpymisten määristä. **Kuusamossa tehtiin vuonna 2020 yhteensä 549 191 yöpymistä hotelleissa ja majoitusliikkeissä.** Yöpymisistä hieman yli puolet (52 %) tehtiin hotelleissa.
- Yöpymisten määrä Kuusamossa on kasvanut voimakkaasti 2000-luvulla. **Vuosien 2000-2019 (huippuvuosi) aikana yöpymisten määrä kasvoi 334 400 yöpymisellä, eli jopa 127 prosentilla.** Vuoden 2020 aikana yöpymisten määrä väheni hieman, pitkälti ulkomaalaisten tekemien yöpymisten vähentyessä.
- **Pelkästään hotelleissa ja majoitusliikkeissä tehtiin 1 637 henkilövuoden verran yöpymisiä.** Majoitusliikkeissä tehdyt yöpymiset vastasivat henkilövuosina 42 prosenttia vapaa-ajan asunnoissa vietettyjä henkilövuosia, ja majoitusliikkeissä vietettyjen henkilövuosien kasvu vastasi vapaa-ajan asuntojen henkilövuosien kasvua.
- **On huomionarvoista, että matkailuun liittyy myös muuta monipaikkaisuutta.**

Lähde: Visit Finland, majoitustilastot

Yöpymiset Kuusamossa 1995-2020

Muut monipaikkaisuuden muodot

KAUSITYÖ: Kausityö on ehkä (Koillismaan näkökulmasta) merkittävin monipaikkaisuuden muoto, josta ei ole saatavilla tarkkaa tilasto-tietoa. Oheisessa kuvaajassa on kuitenkin kuvattu alueen avointen työpaikkojen määrän (voimakasta) vaihtelua, joka osin kuvaa kausityön vaihtelevaa tarvetta alueella. Oletettavasti etenkin matkailuun liittyvä kausityö on alueella merkittävä työhön liittyvän monipaikkaisuuden tekijä.

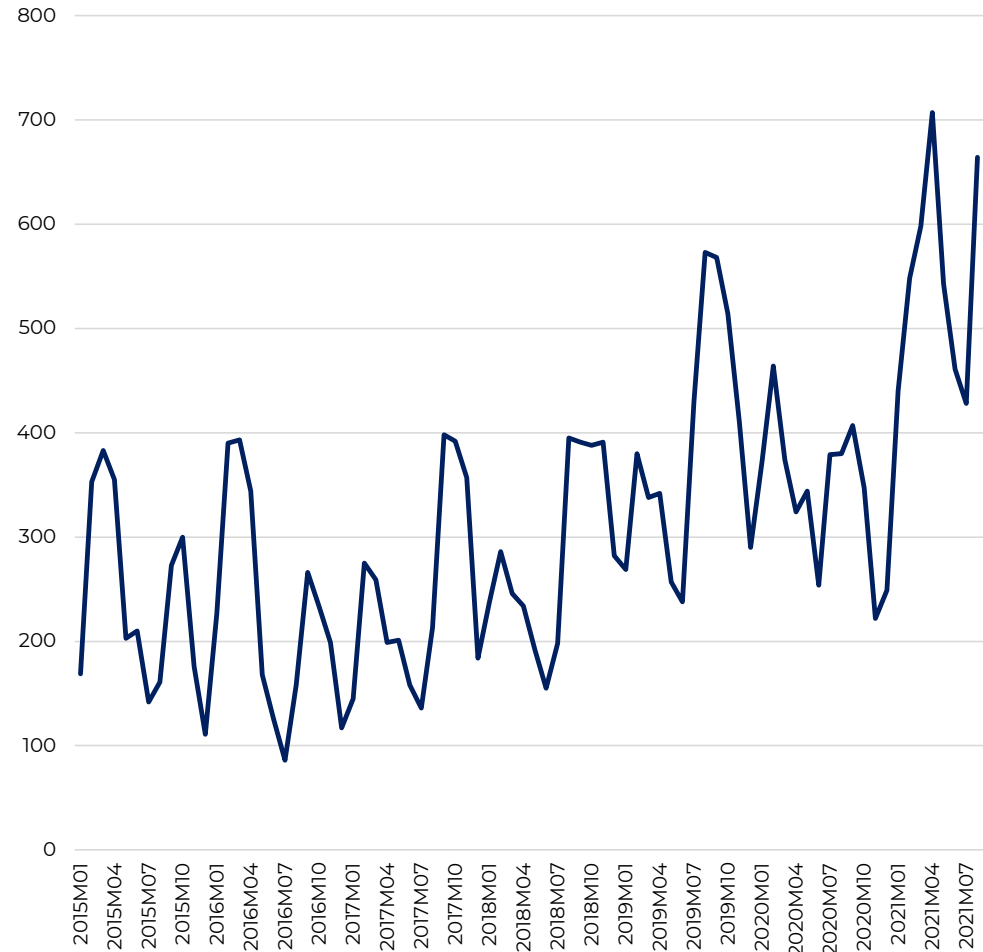
PERHESYIHIN LIITTYVÄ: Perhesyihin liittyvään monipaikkaisuuteen kuuluvat esimerkiksi etähoivan, lasten vuoroasumisen sekä erillissuhteiden teemat. Osin näissä ilmiöissä ei ole merkittävää monipaikkaisuutta tai monipaikkaisuus tapahtuu saman alueen sisällä, mutta osin ilmiöihin liittyy myös merkittävää monipaikkaisuutta. Etenkin etähoivan merkitys voi olla monipaikkaisuuden muotona kohtuullinen Koillismaalla, johtuen väestön ikärakenteesta ja pitkään jatkuneesta työikäisten muuttoliikkeestä alueelta. Etähoivan merkitys korostuu oletettavasti entisestään tulevaisuudessa.

ETÄOMISTUS: Esimerkiksi maan tai metsän etäomistus on merkityksellinen monipaikkaisuuden muoto, oletettavasti myös Koillismaalla. Kyseisestä monipaikkaisuuden muodosta ei kuitenkaan ole tarkempaa tietoa.

PAKOTETTU MONIPAIIKKAISUUS: Pakotettu monipaikkaisuus liittyy pakolaisuuteen, vankeusrangaistuksiin, lasten huostaanottoihin sekä asunnottomuuteen. Teemasta ei ole saatavilla aluetason tietoa, mutta oletettavasti merkitys on maltillinen Koillismaan näkökulmasta.

Lähde: TEM, työvoimatutkimus

Avoimet työpaikat Koillismaalla

4. Yhteenveto

**Yhteenveto monipaikkaisuuden
tilastotarkastelusta**

Yhteenveto ja johtopäätökset

- 1. MONIPAIKKAISUUDEN MONINAISUUS.** Monipaikkaisuus keskittyy julkisessa keskustelussa yleensä lähinnä vapaa-ajan asumiseen sekä etätyöskentelyyn, mutta todellisuudessa monipaikkaisuus on huomattavasti moninaisempi ilmiö. Myös Koillismaan seudun näkökulmasta monipaikkaisuuden muodot ovat moninaisia ja näiden vaikutuksissa on huomattavia eroja.
- 2. KOILLISMAAN NÄKÖKULMASTA ETENKIN MATKAILUN JA VAPAA-AJAN ASUMISEN MERKITYS KOROSTUU.** Monipaikkaisen väestön määrän näkökulmasta etenkin vapaa-ajan asumisen merkitys Koillismaan seudulla (ja etenkin Kuusamossa) on erittäin suuri. Alueen vapaa-ajan asuntoja käyttää arviolta n. 33 900 henkilöä, jotka viettivät ennen pandemiaa n. 3 900 henkilövuoden verran aikaa alueella (joskin todellisuudessa alueella vietetty aika ei jakaannu tasaisesti ympäri vuotta). Lisäksi etenkin Kuusamossa matkailun merkitys on huomattava; vuonna 2019 alueella tehtiin 1 600 henkilövuoden verran yöpymisiä. **Yhteenlaskettuna alueen ”todellinen väestö” oli ennen pandemiaa n. 5 500 henkilöä korkeampi kuin vakituinen väestö.**
- 3. VAPAA-AJAN ASUMISEN JA MATKAILUN MERKITYS ON NOUSSUT ALUEELLA.** Sekä vapaa-ajan asujien, että matkailijoiden yöpymisten määrä on ollut vahvassa kasvussa 2000-luvulla. Vapaa-ajan asukkaiden alueella viettämien henkilövuosien määrä alueella 2000-luvun aikana 36,5 prosentilla ja matkailijoiden yöpymisten määrä kasvoi yli 100 prosentilla. Kasvu painottuu etenkin Kuusamoon, Taivalkoskella muutokset ovat pienempiä. Samaan aikaan vakituinen väestö alueella on vähentynyt suhteellisen voimakkaasti, tämän seurauksena monipaikkaisen väestön osuus suhteessa vakituiseen väestöön on kasvanut merkittävästi.
- 4. KORONA-VUOSI NÄKYI ETENKIN ALUEELLA VAPAA-AJAN ASUKKAIDEN VIETTÄMÄN AJAN KASVUNA.** Vuoden 2020 aikana vapaa-ajan asukkaiden alueella viettämä aika kasvoi jopa 33 prosentilla. Jos vastaava trendi jatkuu myös pandemian jälkeen alueen ”todellinen väestö” jää lähes vastaavaksi kuin vuoden 2010 vakituinen ja monipaikkainen väestö yhteenlaskettuna. Toisaalta samaan aikaan vuoden 2020 aikana etenkin ulkomaalaisten matkailijoiden määrä väheni, vähentäen yöpymisten määriä alueella.
- 5. TYÖHÖN LIITTYVÄN MONIPAIKKAISUUDEN MERKITYS ALUEELLA ON VÄHÄINEN.** Etenkin pendelöinnin merkitys alueella on lähes marginaalinen, johtuen seudun sijainnista. Vakituisten väestön tekemä etätyö on myös suhteellisen vähäistä alueella. Alueen huomattava vapaa-ajan asukkaiden määrä näkyy merkittävänä määränä väestöä, joka on oletettavasti tehnyt alueella etätyötä. Todellinen vaikutus henkilötöyvuosina mitattuna on kuitenkin vähäinen, sillä vapaa-ajan asunnolta tehdään pääosin töitä suhteellisen pieniä aikoja.

Koostetaulukko eri monipaikkaisuuden muotojen merkityksestä

Monipaikkaisuuden tyyppi	Selitys	Merkitys Koillismaan näkökulmasta
Vapaa-ajan asuminen	Kesämökkit, vuokramökkit muut kakkosasunnot jne.	ERITTÄIN MERKITTÄVÄ. Alueella viettää aikaansa 33 900 monipaikkaista vapaa-ajan asukasta. Merkittävin monipaikkaisuuden muoto Koillismaalla. Merkitys kasvanut 2000-luvulla.
Matkailu	Muut matkat, hotelliöpyymiset, turismi, vierailut	ERITTÄIN MERKITTÄVÄ: Kuusamossa tehtiin 597 500 yöpymistä vuonna 2019 ja yöpymisien määrä on yli kaksinkertaistunut 2000-luvun aikana.
Pendelöinti	Työssäkäynti yli kuntarajojen, työperäinen kakkosasuminen	VÄHÄINEN: Kuntarajat ylittävä työssäkäynti on jopa poikkeuksellisen vähäistä etenkin Kuusamossa. Taivalkoskella merkitys on suurempi, mutta lähinnä Kuusamoon kohdistuvan pendelöinnin takia.
Etätyö	Työskentely paikkariippumattomasti, työskentely vapaa-ajan asunnoilta	VÄHÄINEN/KOHTALAINEN: Vakituisen väestön etätyö on vähäistä, mutta vapaa-ajan asunnoilta tehdään merkittävästi etätyötä.
Pitkät työmatkat	Pendelöinti pitkien matkojen päähän (esim. yli 100km).	KOHTALAINEN: Seudun pendelöinti painottuu vahvasti pitkiin matkoihin, seudun sijainnin vuoksi. Pendelöinti kuitenkin ylittää vähäistä.
Kausityö	Kausittainen työskentely, etenkin asuinpaikan ulkopuolella	MERKITTÄVÄ: Merkittävän matkailu-alan takia alueen kausityön tarve on oletettavasti vähintään kohtuullinen. Tarkkoja tietoja ei kuitenkaan ole saatavilla.
Opiskeluihin liittyvä	Opiskeluun liittyvä kakkosasuminen, liikkuminen, vierailut ja kausityö esim. entisellä kotipaikkakunnalla.	KOHTALAINEN: Alueelta on muuttanut huomattava määrä opiskelijoita, jotka oletettavasti viettävät yhä merkittävästi (esimerkiksi kausittain) aikaa alueella.
Perhesyihin liittyvä	Etähoiva/omaishoito, yhteishuoltajuus, vuoroasuminen	KOHTALAINEN: Etenkin etähoivan merkitys on oletettavasti kohtuullinen.
Etäomistus	Esimerkiksi metsän/maan omistus asuinpaikan ulkopuolella	TIEDOT PUUTTEELLISIA
Pakotettu	Esimerkiksi pakolaisuuteen tai vankeusrangaistukseen liittyvä monipaikkaisuus	VÄHÄINEN: Pakotetun monipaikkaisuuden merkitys on oletettavasti suhteellisen vähäinen Koillismaan alueella. Tiedot kuitenkin osin puutteellisia.

Liitteet

Liitteet laskentamalleista

Liite 1. Vapaa-ajan asukkaiden monipaikkaisuus

- **Vapaa-ajan asukkaiden määrä ja ikärakenne perustuu pääosin rakennus- ja huonerekisterin tietoihin, josta selviää omistajaan liittyviä tietoja.**
- **Muut kuin omistajat** ollaan laskettu VNTEAS monipaikkaisuus -hankkeessa kehitetyllä laskentamallilla, jossa lasketaan tiettyjen asuntokuntien kokoon liittyvien ja erilaisista kyselytutkimuksesta nostettujen kertoimien avulla monipaikkaisen vapaa-ajan asujien määriä.
- Vapaa-ajan asukkaiden alueella viettämä aika perustuu etenkin Mökkibarometrissa (2016 ja 2020) nostettuihin alueittaisiin kertoimiin, jolla on arvioitu henkilövuosina vapaa-ajan asukkaiden alueella viettämä aika. Nämä kertoimet ovat ikä ja alue sidonnaisia ja huomioivat erikseen omistajakotitalouden ja muiden käyttäjien erot alueella vietetyssä ajassa.
- Koska useimmat pohjana käytetyt kertoimet ovat vuoden 2020 tai vuoden 2016 kertoimiin perustuvia tietoja, historia tiedot ovat näiden pohjalta laskettuja arvioita. Ajanvietossa tapahtuneet muutokset voivat siis vaikuttaa merkittävästikin alueella vietettyjen henkilövuosien kehitykseen.

Liite 2. Työhön liittyvä monipaikkaisuus

- **Työhön liittyvän monipaikkaisuuden osalta tarkkoja tilastotietoja ovat työllisten määrät ja työllisten määrät, joiden työpaikka on asuinkunnan ulkopuolella.** Sen sijaan ”todellisesta pendelöinnistä” ja etätyötä tekevien osuutta ei saa suorina tarkkoina arvoina olemassa olevista tilastolähteistä.
- Etätyölliset perustuvat laskentamalleihin, joita kehitettiin VNK etätyön vaikutukset liikenteen kasvihuonepäästöihin -hankkeessa. Pohjana on Tilastokeskuksen työvoimatutkimus, josta aluetason ja toimialatason tietoa etätyötä tekevien osuudesta on viety kuntatasolle, huomioiden erot toimialarakenteessa. Tämän pohjalta saadaan sekä koronaa edeltävän etätyön, että korona-ajan etätyön määrä. **Tiedot ovat kuitenkin suuntaa antavia arvioita, eivätkä eksakteja lukuja.**
- Pendelöivästä väestöstä on ensin erotettu pitkän matkan (yli 120km) pendelöivät ja muut. Työmatkan pituus on laskettu kunkin kunnan väestön keskipisteestä suhteessa kaikkien muiden kuntien väestön keskipisteeseen (kuntatasolla huom!). Pendelöivästä väestöstä on laskettu etätyötä tekevien osuus käyttämällä lyhyen matkan pendelöintiin vuoden 2019 tasoa ja pitkän matkan pendelöintiin vuoden 2020 tasoa (olettamana, on, että pitkän matkan pendelöitsijöistä kaikki ketkä voivat, tekevät etätyötä). Tällä laskukaavalla saadaan erotettua pendelöitsijöistä etätyölliset sekä ”todelliset pendelöitsijät”.
- Vapaa-ajan asunnoilta tehty etätyö on arvio, joka on laskettu seuraavasti: 1. Työikäiset vapaa-ajan asujat alueella → 2. Työlliset vapaa-ajan asujat perustuen asuinkunnan työllisyysasteeseen → 3. Etätyöhön pystyvien osuus toimialoittaisten vuoden 2020 kertoimien kautta → 4. Vapaa-ajan asunnolta etätyötä tekevien osuus (mökkibarometri 2016 ja 2020) → 5. Vapaa-ajan asunnolta tehtyjen työpäivien määrä/työvuosi. **Kyseessä on arvio, joka voi erota todellisesta merkittävästikin.**